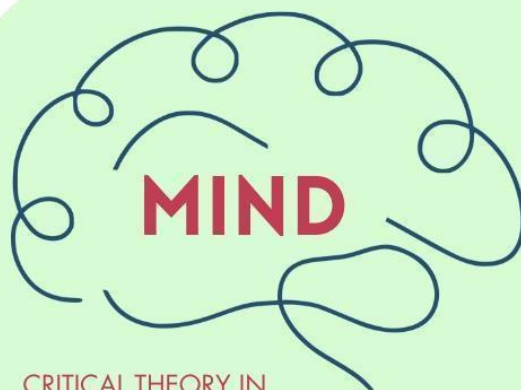

MIND PROGRAMA

Kritinio mąstymo ugdymo programa ir medžiaga neformaliajam suaugusiųjų mokymui(si)

CRITICAL THEORY IN
ADULT EDUCATION PRACTICE:
EMPOWERMENT FOR CRITICAL ACTIONS

Co-funded by
the European Union

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project number: 2023-1-LT01-KA220-ADU-000153426

Finansuojama Europos Sąjungos lėšomis. Šis kūrinys atspindi tik autoriaus nuomonę, todėl Nacionalinė agentūra ir Europos Komisija negali būti laikomos atsakingomis už jame pateiktą informaciją

Šis intelektualinis produktas (IO4) sukurtas ir parengtas, įgyvendinant projektą „MIND – Kritinė teorija suaugusiųjų švietimo praktikoje: Įkvėpimas veikti kritiškai“.

Dėkojame už vertingą indėlį partneriams

Šiuolaikinių didaktikų centras, LT

Izglītības attīstības centrs, LV

Academia de Studii Economice din Bucuresti, RO

Ustanova za obrazovanje odraslih Dante, HR

Autoriai

Daniela Dumitru, Sandra Kalniņa, Antonela Marjanušić, Ivone Mataija, Mihaela Minciu, Ramona-Elena Richiteanu-Nastase, Daiva Penkauskienė (koord.)

Redaktorius

Jurgita Balaišienė (Šiuolaikinių didaktikų centras, LT)

Logotipą ir maketą sukūrė projekto partneris Ustanova za obrazovanje odraslih Dante, HR

Piktogramos „Flaticon.com“

© „Erasmus+“ projektas „MIND – Kritinė teorija suaugusiųjų švietimo praktikoje: Įkvėpimas veikti kritiškai“.

Šis darbas licencijuojamas pagal Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 tarptautinę licenciją. Norėdami peržiūrėti šią licenciją, apsilankykite svetainėje <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/> arba rašykite adresu Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

Turiny

Įvadas.....	4
Bendra informacija	4
Pagrindinės programos sąvokos.....	5
Moduliai ir programos trukmė.....	6
Kritinio mąstymo nuostatų ir gebėjimų ugdymas moduluose	7
M1. KAS YRA KRITINIS MĄSTYMAS SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIME?	8
M2. KRITIŠKAI MĄSTANČIO ŽMOGAUS PORTRETAS	10
M3. KRITINIO MĄSTYMO VERTĖ ASMENIUI: Gerovė.....	12
M4.1. KRITINIO MĄSTYMO VERTĖ BENDRUOMENEI: Bendruomenės istorijos	16
M4.2. KRITINIO MĄSTYMO VERTĖ BENDRUOMENEI: Bendruomenės vertybės	20
M5. KRITINIO MĄSTYMO VERTĖ VISUOMENEI: Kultūra ir galia – asmens ir meno kūrinio dialogas (materialiosios kultūros aspektas)	23

Ivadas

Bendra informacija

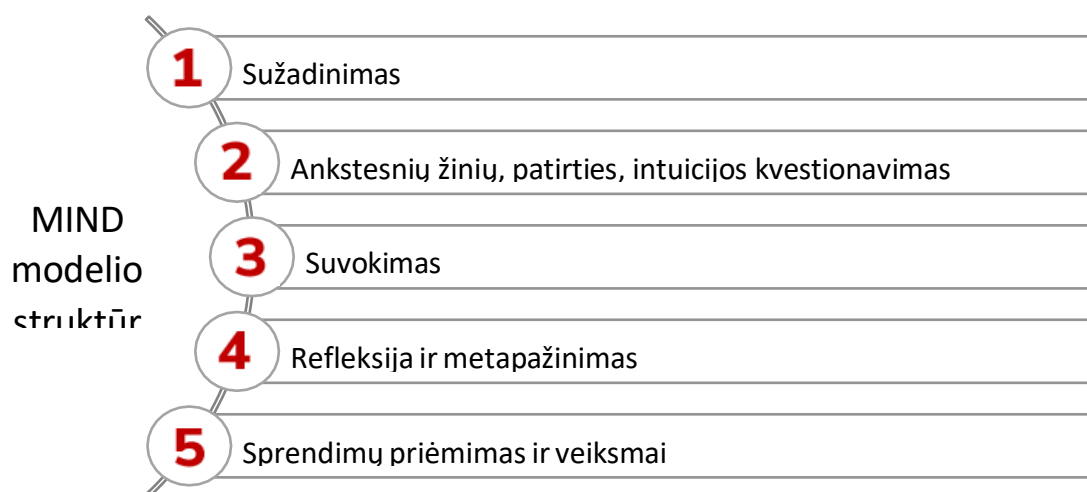
Ši programa skirta neformaliojo suaugusiųjų švietimo programų kūrėjams bei įgyvendintojams, suaugusiųjų švietėjams (mokytojams), dirbantiems neformaliojo švietimo srityje. Programos tikslas:

- pateikti aiškias metodines gaires, kaip ugdyti kritinį mąstymą įvairiose suaugusiųjų grupėse;
- pasiūlyti konkrečius žingsnius, kaip modeliuoti kritinio mąstymo ugdymo procesą.

Programa paremta mokslinėmis žiniomis apie tai, kaip geriausiai suaugusieji mokosi, bei kritinio mąstymo ugdymo teorijomis, t. y. socialiniu konstruktyvizmu, pragmatizmu ir kritine pedagogika.

Šios žinios sujungtos į 5 etapų „MIND modelį“:

1. **SUŽADINIMAS**. Tai etapas, kurio metu sužadinamas besimokančiojo susidomėjimas klausimu, problema, tema, idėja bei noras tyrinėti ir gilintis į tai toliau.
2. **ANKSTESNIŲ ŽINIŲ, PATIRTIES IR INTUICIJOS KVESTIONAVIMAS**. Tai etapas, kurio metu besimokantysis daro prielaidas, kelia hipotezes apie dominantį klausimą, problemą, temą, idėją.
3. **SUVOKIMAS**. Tai etapas, kurio metu besimokantysis nagrinėja ir gilina į klausimą, problemą, temą, idėją.
4. **REFLEKSIJA IR METAPAŽINIMAS**. Tai etapas, kurio metu besimokantysis apmąsto ir iš naujo įvertina anksčiau puoselėtus įsitikinimus ir nuostatas.
5. **SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS IR VEIKSMAI**. Tai išdava besimokančiojo patirto proceso, perėjus 1–4 etapus.

Daugiau apie MIND modelį – leidinyje „**MIND MODELIS: Kritinio mąstymo ugdymo modeliavimas neformaliajame suaugusiųjų švietime**“.

Mokymosi procesas aprašytas nuosekliai, žingsnis po žingsnio. Jis kartojasi per visą programą, kurią sudaro penki mokymo(si) moduliai:

M1: Kas yra kritinis mąstymas suaugusiųjų švietime?

M2: Kritiškai mąstančio žmogaus portretas

M3: Kritinio mąstymo vertė asmeniui

M4: Kritinio mąstymo vertė bendruomenei

M5: Kritinio mąstymo vertė visuomenei

Kiekvienas modulis suteikia galimybę nagrinėti kritinio mąstymo esmę ir jo ugdymo svarbą, suprasti kritinio mąstymo reikšmę ir vertę suaugusiųjų švietimui individo, bendruomenės ir visuomenės lygmeniu. Kiekvieno modulio trukmė skaičiuojama akademinėmis valandomis ir yra apytikslė: nuo-iki. Trukmė gali skirtis priklausomai nuo modulio: įgyvendinimo būdo – tiesioginis (vietoje) ar nuotolinis mokymas(is); įgyvendinimo formos – individualus ar grupinis mokymas(is); programos dalyvių – tiek mokytojo, tiek besimokančiojo – pasirengimo ir patirties.

Pirmieji du moduliai yra esminiai, nes juose pristatomos pagrindinės kritinio mąstymo sąvokos. Todėl siūloma pradėti nuo jų ir jų nepraleisti. Jei šiuose moduluose siūloma medžiaga netinka arba yra nepakankamai aktuali, ją galima pakeisti kita medžiaga, atitinkančia modulio tikslus.

Trečiasis, ketvirtasis ir penktasis moduliai yra pavyzdiniai, kaip ir jiems įgyvendinti siūlomos temos. Suaugusiųjų mokytojai gali laisvai nuspręsti, kuris iš trijų modulių, kam ir kada, yra aktualesnis. Renkantis medžiagą moduliams, siūlome rinktis konkrečiam laikui ir kontekstui aktualias temas, kad jos būtų įtraukiančios, nevienareikšmės ir skatintų kritinį mąstymą.

Pagrindinės programos sąvokos

KRITINIS MĄSTYMAS: etimologinė reikšmė „kritikos“ (gr.) – gebėti spręsti, „krinein“ (gr.) – atskirti, nuspręsti (<https://www.etymonline.com/word/critical>).

Senovės graikai kritinį mąstymą laikė gebėjimu priimti sprendimą, remiantis tam tikru standartu. Šiandienos kontekste, kritinis mąstymas suprantamas kaip specifinių asmens nuostatų ir gebėjimų visuma, pasireiškianti mąstymo procese – padedanti suprasti ir nuspręsti, kas yra tiesa, o kas melas, kas yra tinkama, teisinga ar klaidinga.

KRITINIO MĄSTYMO UGDYMAS: Tai gerai organizuotas mokymo ir mokymosi procesas, kurio metu, formaliojo ir neformaliojo švietimo kontekste, ugdomos ir plėtojamos asmens žinios, kritinio mąstymo gebėjimai ir nuostatos.

KRITINIO MĄSTYMO GEBĖJIMAI: asmens gebėjimas interpretuoti, analizuoti, apibendrinti, vertinti bet kokią informaciją, daryti įrodymais grįstas išvadas, apmąstyti, reguliuoti save ir kritiškai vertinti.

KRITINIO MĄSTYMO NUOSTATOS: asmens nuostatos arba įpročiai, kurie yra neatsiejama jo įsitikinimų ir veiksmų dalis. Žingeidumas, atvirumas, analitiškumas, sistemingumas, intelektinė

empatija, atkaklumas, pasitikėjimas pagrįstumu būdinga kritiškai mąstančiam žmogui.

SUŽADINIMAS: „*ēvocāre*“ (lot.) – vilioti, masinti; kviesti, žadinti. Kritinio mąstymo kontekste sužadinas reiškia priminti, atgaminti ankstesnes žinias ir patirtį, sudominti sužinoti daugiau.

SUVOKIMAS: paprastai tariant, tai reiškia veiksmą, kurio metu suvokiama klausimo, problemos, idėjos esmė. Kritinis suvokimas – tai aktyvių mąstymo strategijų ir metodų, padedančių kontroliuoti ir valdyti mąstymo procesą, taikymas, suvokiant tai, kas jau žinoma, ir tai, kas nežinoma, neaišku, kelia klausimų, abejonių ir pan.

REFLEKSIJA: pirminė jos reikšmė – tai vaizdas, matomas vandenyje arba veidrodyje; taip pat – tai procesas, kai šviesa ir šiluma nuo paviršiaus grįžta atgal, neprasiskverbia pro jį (<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/reflection>). Kritinė refleksija reiškia savo įsitikinimų, požiūrių, žinių kvestionavimą ir persvarstymą, gebėjimą pamatyti save „naujoje šviesoje“.

METAPAŽINIMAS: paprasčiau sakant, tai mąstymas apie savo mąstymą. Kritinio mąstymo kontekste tai reiškia savo mąstymo suvokimą, gebėjimą suprasti savo mąstymo procesą ir dėsningumus. Metapažinimas neatsiejamas nuo kritinės refleksijos ir veda prie permąstymo bei pokyčių.

Daugiau apie kritinį mąstymą projekto MIND leidiniuose:

- „**MOKSLINIŲ IDĖJŲ KOMPENDIUMAS:** Kritinis mąstymas neformaliajame suaugusiųjų švietime“;
- „**PROGRAMŲ IR DOKUMENTŲ ANALIZĖS ATASKAITA:** Kritinis mąstymas neformaliajame suaugusiųjų švietime“.

Moduliai ir programos trukmė

Moduliai	Įgyvendinimas	Temos	Mokymosi laikas		Iš viso
			Vietoje ar nuotoliu	Savaran-kiškai	
			Akademinės val.		
M1: Kas yra kritinis mąstymas suaugusiųjų švietime	Privaloma	Kritinio mąstymo sąvoka (-os)	5	3	8
M2: Kritiškai mąstančio žmogaus portretas	Privaloma	Kritiškai mąstančio asmens bruožai: gebėjimai ir nuostatos	5	3	8
M3: Kritinio mąstymo vertė asmeniui	Pasirinktinai	Savastis ir tikrovė; Pasirinkimas ir moralinės dilemos; Laimė ir gerovė	5	2	7
M4: Kritinio mąstymo vertė bendruomenei	Pasirinktinai	Tolerancija ir priešprieša; Ribos ir įtrauktis; Tradicijos ir naujovės	5	2	7
M5: Kritinio mąstymo vertė visuomenei	Pasirinktinai	Globalizacija ir etniškumas; Aplinka ir visuomenės pažanga; Kultūra ir galia; Laisvė ir atsakomybė	5	2	7
Iš viso:			25	10	35

Kritinio mąstymo nuostatų ir gebėjimų ugdymas moduliuose

KRITINIO MĄSTYMO NUOSTATOS					
Etapai	M1	M2	M3	M4	M5
Sužadinimas	Žingeidumas Tikslumas	Aiškumas	Analitiškumas	Žingeidumas	Žingeidumas Tikslumas
Ankstesnių žinių, patirties, intuicijos kvestionavimas	Atvirumas Tikslumas	Tikslumas	Atvirumas Intelektinė empatija Aiškumas Tikslumas	Atvirumas	Atvirumas Tikslumas
Suvokimas	Analitiškumas Sistemiškumas	Analitiškumas Sistemiškumas	Aiškumas Tikslumas Intelektinis savarankiškumas Pasitikėjimas pagrįstumu	Analitiškumas	Analitiškumas Intelektinė drąsa Sistemiškumas Atkaklumas
Refleksija ir metapažinimas	Aiškumas	Atvirumas	Pasitikėjimas pagrįstumu Intelektinis savarankiškumas Dėmesingumas	Aiškumas	Aiškumas Savarankiškumas
Sprendimų priėmimas ir veiksmai	Savarankiškumas	Savarankiškumas	Intelektinė drąsa Aiškumas Tikslumas Atvirumas	Intelektinė empatija	Intelektinė empatija Savarankiškumas

KRITINIO MĄSTYMO GEBĖJIMAI					
Etapai	M1	M2	M3	M4	M5
Sužadinimas	Interpretavimas	Paaiškinimas	Vertinimas Analizavimas	Vertinimas	Vertinimas
Ankstesnių žinių, patirties, intuicijos kvestionavimas	Interpretavimas Paaiškinimas	Interpretavimas Paaiškinimas	Vertinimas Paaiškinimas Analizė	Interpretavimas Paaiškinimas	Interpretavimas Paaiškinimas
Suvokimas	Analizavimas Apibendrinimas Išvadų darymas	Analizavimas Apibendrinimas Išvadų darymas	Vertinimas Išvadų darymas Savireguliacija Paaiškinimas	Analizavimas Apibendrinimas Išvadų darymas	Analizavimas Apibendrinimas Išvadų darymas
Refleksija ir metapažinimas	Vertinimas Refleksija Savireguliacija	Vertinimas Refleksija Savireguliacija	Savireguliacija	Vertinimas Refleksija Savireguliacija	Vertinimas Refleksija Savireguliacija
Sprendimų priėmimas ir veiksmai	Vertinimas Išvadų darymas	Vertinimas Išvadų darymas	Savireguliacija Vertinimas	Vertinimas Išvadų darymas	Vertinimas

Mokymo medžiaga

IVADAS: Pristatymas (skaidrės)

M1. KAS YRA KRITINIS MĄSTYMAS SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIME?

Tikslai

1. Susipažinti / pagilinti žinias apie *kritinio mąstymo* sampratą.
2. Atskleisti suaugusiųjų švietimo ir kritinio mąstymo ugdymo sąsajas.
3. Sukurti asmeninę santykį su *kritinio mąstymo* sąvoka.

Laukiami rezultatai

Modulio pabaigoje suaugusiųjų švietėjai:

1. Gebės konceptualizuoti kritinį mąstymą.
2. Supras kritinio mąstymo reikšmę suaugusiųjų švietimui.
3. Gebės suformuluoti asmeninę *kritinio mąstymo* sampratą.

Procesas

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
 Sužadinimas	Sudarykite galimybes besimokantiems, remiantis jų ankstesnėmis žiniomis, patirtimi, vaizduote, žodžiu ar raštu, įvardyti idėjas, nuomones apie tai, kas yra KM. <i>Mano nuomone, kritinis mąstymas yra...</i>	Minčių lietus Raktiniai žodžiai Užuominos ir kt.
 Ankstesnių žinių, patirties, intuicijos kvestionavimas	Sudarykite galimybes besimokantiems pasidalyti savo prielaidomis apie KM koncepciją, aptarti, kuo jos pagrįstos, įvardyti, ko dar reikia / norima išmokyti. <i>Aš taip manau todėl, kad...</i> <i>Aš perskaičiau... / mačiau... / stebėjau...</i>	Diskusija Pagalvok, aptark poroje, pasidalyk Ž.N.I.
 Suvokimas	Sudarykite galimybes besimokantiems įsigilinti į temą dirbant su nauja medžiaga – tekstone ar vaizdine, naudokite siūlomas skaitymo ir (arba) vaizdines strategijas.	A.Ž.S.N.E.S.M. Minčių žemėlapis Kompozicijos metodas ir kt.
 Refleksija ir metapažinimas	Pakvieskite besimokančiuosius žodžiu apibendrinti ir iš naujo įvertinti anksčiau turėtas žinias, įsitikinimus ir nuostatas, taip pat mokymo(si) procesą. <i>Anksčiau maniau, dabar galvoju...</i> <i>Dabar manau, kad...</i>	Ž.N.I. Atviri klausimai ir kt.
 Sprendimų priėmimas ir veiksmai	Sudarykite galimybes besimokantiems patiems žodžiu ir (ar) raštu apibrėžti KM sąvoką. <i>Mano kritinio mąstymo samprata yra...</i>	Laisvas rašymas Refleksyvus esė „Paskutinis žodis priklauso man“ ir kt.

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
 Siūloma medžiaga (savarankiškam mokymuisi ir (arba) mokymui(si) grupėje)	Kritinio mąstymo sąvokos apžvalga: https://plato.stanford.edu/entries/critical-thinking/?fbclid=IwAR3qb0fbDRba0y17zj7xEfO79o1erD-h9a-VHDebal73R1avtCQCnRFdwK8 Kritinio mąstymo reikšmės ir ugdymo suaugusiųjų švietime klausimui suprasti: https://newprairiepress.org/cgi/viewcontent.cgi?article=2363&context=aerc https://www.academia.edu/4771153/CRITICAL_THINKING_SKILLS_IN_ADULT_LEARNERS Kritinio mąstymo asmeninės vertės klausimui suprasti: https://generalassemb.ly/blog/why-critical-thinking-is-essential-for-your-personal-and-professional-success/ Suaugusiųjų mokymo(si), kritinio mąstymo ir sprendimų priėmimo sąsajoms suprasti: https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ917394.pdf Atsakomybės už savarankišką mokymąsi ir kritinį mąstymą svarbos klausimui suprasti: https://www.researchgate.net/publication/254075067_Critical_Thinking_and_Self-Directed_Learning_in_Adult_Education_An_Analysis_of_Responsibility_and_Control_Issues	
 Baigiamosios pastabos	Pasirinkta medžiaga turėtų paaiškinti, pagilinti, praplėsti, išplėtoti kritinio mąstymo sąvokų supratimą ir jo sąsajas su suaugusiųjų švietimu. Siūlome naudotis mūsų atrinkta medžiaga. Tačiau galima naudoti ir kitą panašaus turinio medžiagą. Medžiagos sudėtingumas priklauso nuo besimokančiojo profilio. Kai kurią medžiagą galima skirti mokytis savarankiškai, ypač kai trūksta laiko. Tokiu atveju galima taikyti „apverstos klasės“ metodą, kai besimokantieji iš anksto duodama savarankiško darbo medžiaga ir užduotis. Tačiau užduotis turi būti suformuluota labai aiškiai, o savarankiškai besimokantiems – duoti aiškūs nurodymai ir teikiama pagalba.	
 Mokymo medžiaga	1 MODULIS: Pristatymas (skaidrės) 1 MODULIS: SUVOKIMO etapas: Tekstas „Kritinio mąstymo sąvoka: Apibrėžimo klausimas“ (doc)	

M2. KRITIŠKAI MĄSTANČIO ŽMOGAUS PORTRETAS

Tikslai

1. Susipažinti su kritinio mąstymo gebėjimais ir nuostatomis.
2. Išanalizuoti asmenybių „portretus“ ir atpažinti jų kritinio mąstymo bruožus.
3. Įvertinti savo kritinio mąstymo gebėjimus ir nuostatas.
4. Sudaryti tobulintinų kritinio mąstymo gebėjimų ir nuostatų sąrašą.

Laukiami rezultatai

Modulio pabaigoje suaugusiųjų švietėjai gebės:

1. Įvardyti kritinio mąstymo gebėjimus ir nuostatas, suvokti jų skirtumus ir sąsajas.
2. Pritaikyti įgytas žinias apie kritinio mąstymo gebėjimus ir nuostatas, atliekant praktines užduotis, susieti jas su asmenine patirtimi.
3. Kitiškai apmąstyti ir permąstyti asmeninius gebėjimus ir nuostatas.
4. Priimti sprendimus dėl asmeninio tobulėjimo.

Procesas

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
 Sužadinimas	Sudarykite galimybes besimokantiems, individualiai, porose ar grupėse, sudaryti sąrašą savybių, kuriomis pasižymi kritiškai mąstantys žmonės.	Minčių lietus
 Ankstesnių žinių, patirties, intuicijos kvestionavimas	Sudarykite galimybes besimokantiems pasidalyti savo sąrašais ir aptarti, argumentuoti savo pasirinkimą, atsižvelgiant į jų ankstesnes žinias, patirtį ir intuiciją.	Diskusija Pagalvok, aptark poroje, pasidalyk
 Suvokimas	Sudarykite galimybes besimokantiems gilintis į temą, dirbant su nauja – tekstine ar vaizdine – medžiaga. Naudokite siūlomą skaitymo ar /ir vaizdinę medžiagą (pavyzdžiui, biografijas, interviu, filmus, vaizdo įrašus ir t. t.). Pakvieskite besimokančiuosius grįžti prie anksčiau sudaryto sąrašo, peržiūrėti jį, papildyti.	Dvipusis dienoraštis Kontrolinis sąrašas
 Refleksija ir metapažinimas	Sudarykite galimybes besimokantiems įvertinti savo kritinio mąstymo gebėjimus ir nuostatas, apmąstyti jas.	Voratinklinė diagrama
 Sprendimų priėmimas ir veiksmai	Sudarykite galimybes besimokantiems priimti pagrįstą sprendimą dėl gebėjimų ir nuostatų, kurias reikia tobulinti dėl asmeninių ar profesinių priežasčių.	Veno diagrama Laisvas rašymas Refleksyvus esė

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
 Siūloma medžiaga (savarankiškam mokymuisi ir (arba) mokymui(si) grupėje)	Susipažinimui su kritinės pedagogikos atstovu Paul Freire – jo interviu, kuriame pateikiama įžvalgų apie kritinio mąstymo prasmę ir misiją. Tai geras pavyzdys ir todėl, kad atsiskleidžia pats Paul Freire demonstruoja kritinio mąstytojo nuostatas. - Interviu su Paulu Freire: https://www.youtube.com/watch?v=U8aExMg8foA Kritinio mąstymo gebėjimų ir nuostatų ugdymui – garsios žymių žmonių kalbos: 7 garsiosios kalbos, pakeitusios pasaulį: https://get.goreact.com/resources/famous-speeches-that-changed-the-world/ - Visa Gretos Thunberg kalba pasaulio lyderiams JT aukščiausiojo lygio susitikime dėl klimato kaitos: https://www.youtube.com/watch?v=KAJsdgTPJpU	
 Baigiamosios pastabos	Pasirinkta medžiaga turi būti iliustratyvi kritinio mąstymo gebėjimų ir nuostatų prasme. Besimokantieji gali analizuoti žymių asmenybių, tautos didvyrių, paprastų vietos bendruomenės žmonių, šeimos narių, giminaičių „portretus“. Medžiagos sudėtingumas priklauso nuo besimokančiojo profilio. Dalį medžiagos galima skirti savarankiškam mokymuisi.	
 Mokymo medžiaga	2 MODULIS: Pristatymas (skaidrės) 2 MODULIS: SUVOKIMO etapas: Kritinio mąstymo gebėjimų ir nuostatų sąrašas (skaidrės) 2 MODULIS: SUVOKIMO etapas: Kontrolinis sąrašas (skaidrės) 2 MODULIS: SUVOKIMO etapas: Tekstas „Aš turiu svajonę“. Martin Luther King Jr. kalba (doc) 2 MODULIS: REFLEKSIJOS IR METAPAŽINIMO etapas: Voratinklinės diagramos (skaidrės)	

M3. KRITINIO MĄSTYMO VERTĖ ASMENIUI: Gerovė

Tikslai

1. Apibūdinti *gerovės* sąvoką ir jos reikšmę.
2. Pateikti dviejų *gerovės* dimensijų (emocinės ir kognityvinės) pavyzdžius.
3. Nustatyti *kritinio mąstymo* ir *gerovės* sąvokos sąsajas.

Laukiami rezultatai

Modulio pabaigoje suaugusiųjų švietėjai:

1. Gebės apibūdinti *gerovės* sąvoką.
2. Supras *gerovės* temos analizavimo suaugusiųjų švietime svarbą.
3. Gebės analizuoti *gerovės* būklę ir susieti ją su kritiniu mąstymu, remdamiesi asmenine patirtimi.

Procesas

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
 Sužadinimas	Pakvieskite besimokančiuosius, remiantis jų ankstesne informacija ir patirtimi, išsakyti mintis ir nuomones, ką reiškia <i>gerovės</i> sąvoka: 1. Paklauskite dalyvių: „Kas jums pirmiausia ateina į galvą, kai pagalvojate apie gerovę?“ 2. Užduokite šiuos klausimus (šia tvarka): • Pagalvokite apie įvykį / situaciją, kurioje patyrėte laimę / gerą jausmą. • Kas sukėlė šią situaciją? • Kaip tai įvyko? • Koks buvo rezultatas? Kadangi norime, kad besimokantieji kritiškai įvertintų savo patirtį, paprašykite jų įvardyti ir tai, kas tame įvykyje / situacijoje buvo nelabai gerai, nepaisant to, kad visumoje jie jį vertina teigiamai. 3. Užduokite šiuos klausimus (šia tvarka): • Pagalvokite apie įvykį / situaciją, kurioje patyrėte liūdesį / neigiamą jausmą. • Kas sukėlė šią situaciją? • Kaip tai įvyko? • Koks buvo rezultatas? 4. Paprašykite besimokančiųjų surasti ką nors teigiamo tame įvykyje / situacijoje, nepaisant to, kad visumoje jie jį vertina neigiamai. 5. Parodykite Parodykite <i>In ir Jang</i> ženklą, kad besimokantiejiems būtų lengviau suvokti, jog kiekvieną situaciją galima interpretuoti niuansuotai.	Raktiniai žodžiai Minčių lietus Diskusija „Slido“ / „MentiMeter“ „Lemties sausainiai“

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
	„Lemties sausainiai“. Leiskite besimokantiems išsitraukti „sausainuką“ – tuščią sulankstyto popieriaus lapą. Besimokantieji turi saugoti jį viso modulio metu ir klijuoti ant jo lipnius popierėlius su idėjomis / mintimis. Modulio pabaigoje besimokantieji turi parašyti ant jo žinutę, kurią gali pasiimti sau arba padovanoti kam nors kitam. Skatinkite besimokančiuosius susieti gerovę ir kritinį mąstymą, remiantis jų turimomis žiniomis. Abi veiklos gali būti atliekamos ir žodžiu, ir raštu.	
 Ankstesnių žinių, patirties, intuicijos kvestionavimas	Individualus darbas. - Pakvieskite besimokančiuosius atlikti du testus: „Pasitenkinimo gyvenimu“ testą (Ed Diener). „Gyvenimo orientacijos“ testą (LOT-R). - Pakvieskite besimokančiuosius sudaryti 5 dalykų, kurie juos džiugina ir (ar) leidžia gerai jaustis, sąrašą. Darbas porose: 2 dalyviai. Besimokantieji, iš savo įvardytų 5 dalykų, pasirenka 2 – tuos, kuriems patirti užtenka iki 5 min. Porininkai pasidalija savo sąrašais tarpusavyje. Kiekvienas turi nuspręsti, ar porininko sąrašas yra kas nors, kas tinka ir jam. Bendra diskusija. - Pakvieskite besimokančiuosius aptarti, kiek jie turi įtakos (gali kontroliuoti) savo gerovę: „Ar manote, kad gerovė priklauso nuo jūsų? Kodėl?“ Pirmoje dalyje (atlikę testus) besimokantieji supras, kad optimizmas, kaip ir kitos asmeninės savybės, gali būti išmatuotas objektyviai, tačiau kiekybinių rezultatų interpretacija yra kontekstuali ir priklauso nuo kiekvieno asmens situacijos. Tai reiškia, kad turime kritiškai vertinti visus rezultatus, kurie susiję su mūsų asmeniniu gyvenimu. Antroje ir trečioje dalyse dalijamasi patirtimi, skatinamas kritinis mąstymas. Leiskite besimokantiems pasidalyti savo nuomone apie gerovę ir kritinio mąstymo įtaką, pagrindžiant tai informacija, patirtimi, kuria jie rėmėsi. Paklauskite besimokančiųjų, kokią informaciją ir / ar sąvokas apie gerovę ir jos (netiesioginį) ryšį su kritiniu mąstymu jie norėtų pagilinti.	Ž.N.I. Sprendimais pagrįstos užduotys (ką pasirinktumėte?) Diskusija Esė / refleksijos žurnalai Asmeninių istorijų pasakojimas „Slido“ / „MentiMeter“ Klausimai: <i>Ką turite omenyje, kai...?</i> <i>Ar galite paaiškinti?</i> <i>Kaip jūs tai darote...?</i> <i>Ar yra kitų, kurie tai patvirtina / palaiko?</i> ir kt.
 Suvokimas	Iki šio etapo buvo sukurta tam tikra „įtampa“, ir besimokantieji apžvelgė gerovės sampratą per kritinio mąstymo prizmę. Aptarus, kaip apibrėžti gerovės sąvoką, besimokantiems duodamas dokumentas, kuriame pateikiami keli sąvokos „gerovė“ apibrėžimai / požiūriai, ir paaiškinamos gerovės dimensijos.	A.Ž.S.N.E.S.M. Diskusija

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
	Sudarykite galimybes besimokantiems išsamiau išnagrinėti temas, naudodami naują medžiagą (straipsnius, knygas, vaizdo medžiagą ir pan.) ir skatindami juos dalytis įžvalgomis. Leiskite besimokantiems dirbti individualiai, kad galėtų geriau įsigilinti į gerovės sąvoką, suprastų jos ryšį su kritiniu mąstymu ir jos reikšmę. Mokytojas paaiškina Ellis schemą, iš kurios besimokantieji gali suprasti, kad gerovės suvokimas priklauso nuo to, kokių mastų procese „(provokuojantis) įvykis – subjekto elgsena“ pasitelkiamas kritinis mąstymas.	Klausimai: <i>Ar dabar, kai apie tai galvojate, jūsų jausmai yra aiškesni?</i> <i>Kaip manote, ar jūsų gerovė priklauso nuo to, kaip gerai suprantate dalykus?</i> ir kt.
 Refleksija ir metapažinimas	Sudarykite galimybes besimokantiems apmąstyti ir įvertinti anksčiau turėtą informaciją apie studijuojamas sąvokas, kad jie taptų aktyviais dalyviais, o ne tik pasyviais žinių gavėjais. Pakvieskite besimokančiuosius individualiai atlikti šias užduotis: 3 dalykai, už kuriuos esate dėkingi: „Įvardykite tris gyvenimo aspektus, kurie šiuo metu jums suteikia gerovės jausmą“. 2 tobulintinos sritys: „Nurodykite dvi savo gyvenimo sritis, kuriose, Jūsų manymu, gerovė galėtų būti didesnė“. 1 įgyvendinamas tikslas: „Parašykite vieną nedidelį, realų veiksma, kurio galite imtis šią savaitę, kad pagerintumėte savo savijautą vienoje iš Jūsų prieš tai įvardytų sričių“.	Ž.N.I. 3-2-1 – Gerovės patikrinimas
 Sprendimų priėmimas ir veiksmai	„Lemties sausainiai“: - Pakvieskite besimokančius parašyti žinutę, kurią gali pasilikti sau arba padovanoti kam nors kitam. Modulo metu besimokantieji gali pastebėti arba pagalvoti apie kitą dalyvį, kuriam gali būti naudinga „lemties sausainyje“ parašyta žinutė, ir gali nuspręsti atiduoti jam savo „laimingą žinutę“. - Kaip alternatyvą, galite surinkti ir sumaišyti lemties sausainius krepšelyje ir leisti kiekvienam besimokančiajam ištraukti vieną. Taip kiekvienas žmogus gaus po laimingą žinutę. Leiskite besimokantiems patiems apibrėžti gerovės sąvoką ir kritinio mąstymo apie ją reikšmę.	„Lemties sausainiai“ Laisvas rašymas Refleksyvusis esė Atliktinų darbų sąrašas (koordinacinių sistemų, kurios ašys – „Svarbu“ ir „Skubu“)
 Siūloma medžiaga (savarankiškam mokymuisi ir (arba) mokymui(si) grupėje)	Gerovės sąvokos apžvelgimui: - Rojas, M. (2019). Well-Being and its conceptualization. In <i>Well-Being in Latin America: Drivers and Policies</i> (pp. 19–30). doi: 10.1007/978-3-030-33498-7_3. Išsamesniam supratimui apie skirtingas gerovės formas ir ryšį tarp gerovės ir laimės, pasitenkinimo gyvenimu: - Disabato, D. J., Goodman, F. R., Kashdan, T. B., Short, J. L. & Jarden, A. (2016). Different types of wellbeing? A cross-cultural examination of hedonic and eudaimonic wellbeing. <i>Psychological Assessment</i>, 28(5), 471–482. doi: 10.1037/pas0000209.	

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
	Gilesniam supratimui apie kritinio mąstymo ir gerovės ryšį bei įtaką: - Švarcová, E. (2010), The role of critical thinking for well-being of individual and society. In P. Doucel., G. Chroust., & V. Oškrdal (Eds.) <i>IDIMT-2010: Information technology – human values, innovation and economy</i>. 18th Interdisciplinary information management talks, September 8–10, 2010, Jindřichův Hradec, Czech Republic (pp. 323–331). https://idimt.org/wp-content/uploads/proceedings/IDIMT_proceedings_2010.pdf#page=326 Supratimui apie laimės, gerovės ir pasitenkinimo gyvenimu vertinimo ryšį: - Richițeanu-Năstase, E. R., & Stăiculescu, C. (2019). Are extrovert people more satisfied with life? Case study. <i>Mental Health: Global Challenges Journal</i>, 1(1), 68–70. https://doi.org/10.32437/mhgj.v1i1.28 Geresniam supratimui apie pasitenkinimo gyvenimu ir optimizmo sąsajas (pasitenkinimo gyvenimu skalė – Ed Diener testas ir gyvenimo orientacijos testas): - Richițeanu-Năstase, E., Stăiculescu, C., & Lacatus, M. L. (2019). The relationship between optimism and life satisfaction: Case study. In E. Soare, & C. Langa (Eds.), <i>Education facing contemporary world issues</i>, vol 67. European Proceedings of social and behavioural sciences (pp. 1023–1028). Future Academy. https://doi.org/10.15405/epsbs.2019.08.03.124	
 Baigiamosios pastabos	Pasirinkta medžiaga turėtų paaiškinti / pagilinti / praplėsti / išplėtoti kritinio mąstymo sąvokų supratimą ir jo sąsajas su suaugusiųjų švietimu. Siūlome naudoti mūsų atrinktą medžiagą. Tačiau galima naudoti ir kitą panašios prasmės medžiagą. Medžiagos sudėtingumas priklauso nuo besimokančiojo profilio. Dalį medžiagos galima skirti savarankiškam mokymuisi.	
 Mokymo medžiaga	3 MODULIS: Pristatymas (skaidrės) 3 MODULIS: SUVOKIMO etapas: Tekstas „Gerovė“ (doc) 3 MODULIS: SUŽADINIMO etapas: Ed Diener testo forma (doc) 3 MODULIS: SUŽADINIMO etapas: Ed Diener testo interpretacija (doc) 3 MODULIS: SUŽADINIMO etapas: LOT-R testo forma (doc)	

M4.1. KRITINIO MĄSTYMO VERTĖ BENDRUOMENEI: Bendruomenės istorijos

Tikslai

1. Aptarti kritinio mąstymo svarbą bendruomenės gyvenime.
2. Atrasti kritinio mąstymo ugdymo strategijas, skatinančias bendruomenės įsitraukimą.
3. Suteikti praktinių priemonių suaugusiųjų švietėjams, kad jie galėtų padėti besimokantiejiems kritiškai mąstyti sprendžiant bendruomenės iššūkius.

Laukiami rezultatai

Modulio pabaigoje suaugusiųjų švietėjai gebės:

1. Suvokti kritinio mąstymo įtaką, sprendžiant bendruomenės problemas, susijusias su tolerancija, priešprieša, tradicijomis ir naujovėmis.
2. Palengvinti diskusijas, skatinančias besimokančiuosius analizuoti savo ir kitų požiūrį.
3. Taikyti kritinio mąstymo ugdymo metodiką praktinėse bendruomenės situacijose.

Procesas

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
 Sužadinimas	Užrašykite ekrane / lentoje frazę „Vienpusiškos istorijos pavojus“. Paprašykite besimokančiųjų, poromis arba mažose grupėse, pasitelkiant „Minčių lietu“, atsakyti į klausimą: <i>Kaip manote, kas yra „vienpusiška istorija“?</i> Pakvieskite besimokančiuosius apmąstyti klausimą: „Ar galite prisiminti pavyzdį, kai Jus ar kitą žmogų vertino, remiantis vienpusiška istoriją ar stereotipu?“ Paskatinkite besimokančiuosius pasidalyti pavyzdžiais iš savo asmeninės patirties, bendruomenių ar žiniasklaidos.	Minčių lietus
 Ankstesnių žinių, patirties, intuicijos kvestionavimas	Parodykite trumpą vaizdo įrašą, iliustruojantį bendruomenės problemą – panaudokite Chimamanda Ngozi Adichie „TedTalk“ konferencijos vaizdo įrašą „Vienpusiškos istorijos pavojus“ / <i>The danger of a single story</i> https://www.youtube.com/watch?v=D9lhs241zeg&t=469s (angliškai su lietuviškais subtitrais). Galite parodyti pirmąsias 8 minutes iš 18 minučių trukmės vaizdo įrašo. Peržiūrėjus vaizdo įrašą, suskirstykite besimokančiuosius poromis ir aptarkite šiuos klausimus: • Ar kada nors teko atsidurti situacijoje, kai jautėtės nesuprasti, nes kas nors ribotai suvokė, kas esate? • Kokį poveikį vienpusiškos istorijos daro bendruomenės santykiams?	Pagalvok, aptark poroje, pasidalyk Klausimai Plakato kūrimas

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
	- Kaip kritinis mąstymas gali padėti mums peržengti šių vienpusiškų istorijų ribas ir kurti įtraukiasnes bendruomenes? Pakvieskite besimokančiuosius atsakyti į klausimus, sukurti plakatą ir pristatyti jį, vadovaujantis šiais klausimais: - Kokia yra pagrindinė mintis arba atsakymas į klausimą? - Kas jums atrodo svarbiausia?	
 Suvokimas	Pakvieskite besimokančiuosius individualiai perskaityti straipsnį: „Kodėl sienos yra svarbios, o pasaulis be sienų – fantazija“ https://drive.google.com/file/d/1upd3KSmwgtwGwoA6azjcYAoS0cOJ8UAv/view Tada sudarykite galimybę porose aptarti šiuos klausimus: - Kokia pagrindinė problema ar argumentai pateikiami straipsnyje, ir kaip tai susiję su tokiomis temomis, kaip tolerancija, įtrauktis ar bendruomenių ribos? - Kokias prielaidas ar požiūrį į temą pateikia autorius? Ar yra šališkumų, ir kaip jie gali paveikti straipsnio prasmę? - Kaip straipsnyje aptariamos idėjos (ar problemos) galėtų būti pritaikytos (ar atskleistos) jūsų bendruomenėje? Ar galite prisiminti panašių situacijų ar vertybinių klausimų? - Kaip kritinis mąstymas gali padėti bendruomenėms spręsti straipsnyje keliamas problemas? Kokie konkretūs kritinio mąstymo gebėjimai būtų vertingi?	Teksto analizė Diskusija
 Refleksija ir metapažinimas	Padėkite besimokančiesiems suprasti, kaip pasikeitė jų suvokimas apie kritinio mąstymo įtaką bendruomenei, užduodami tokius klausimus: - Kaip ši diskusija pakeitė jūsų supratimą apie bendruomenę, jos gyvenimą? - Ar galite prisiminti situacijų, kai kritinis mąstymas padėjo / galėjo padėti jūsų bendruomenei išspręsti konfliktus ir/ar paskatinti įtrauktį? - Kaip pasikeitė jūsų supratimas apie įtrauktį? - Kaip pasikeitė jūsų supratimas apie priešpriešą? Papildoma veikla: Besimokantieji pasirenka DIXIT kortelę, kuri atspindi tam tikrą su bendruomene susijusią sąvoką, pavyzdžiui: „tolerancija“, „priešprieša“, „ribos“, „įtrauktis“, „tradicijos“, „naujovės“. Orientaciniai klausimai: - Kaip paveikslėlis simbolizuoja jūsų pasirinktą sąvoką? - Kaip jūsų kortelė susijusi su bendruomenės tema?	Refleksijos ratas DIXIT asociacijų kortelės
 Sprendimų priėmimas ir veiksmai	PASISAKAU UŽ / PRIEŠ Suskirstykite besimokančiuosius į dvi grupes, kad aptartų toliau pateiktus klausimus iš dviejų pozicijų – UŽ (viena grupė) ir PRIEŠ (kita grupė): - Ar vietos valdžios institucijos turėtų teikti pirmenybę įtraukčiai viešosiose erdvėse, net jei tai reiškia, kad reikia keisti ilgametės tradicijas? - Ar mokyklos ir bendruomenių centrai turėtų skatinti kultūrines tradicijas, kurios nėra būdingos visiems bendruomenės nariams? - Kokie galimi tokios politikos privalumai / trūkumai?	Debatai

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
	- Kaip politika veikia toleranciją ir įtrauktį? - Kokį alternatyvų požiūrį ar sprendimus būtų galima apsvarstyti? - Kaip kritinis mąstymas gali padėti įvertinti politikos įtaką bendruomenei?	
 Siūloma medžiaga (savarankiškam mokymuisi ir (arba) mokymui(si) grupėje)	Vaizdo medžiaga sužadinimo veiklai: - Adichie, C. N. (n.d.). <i>The danger of a single story</i> [Video]. TED Talks. https://www.ted.com/talks/chimamanda_ngozi_adichie_the_danger_of_a_single_story?subtitle=en Kritinio mąstymo ir bendruomenės kūrimo apžvalgai: - Bettez, S. C. (n.d.). <i>Critical community building: beyond belonging</i>. https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ954978.pdf - Case, R., & Balcaen, P. (n.d.). <i>Supporting a community of critical thinkers</i>. https://tc2.ca/uploads/PDFs/25nextsteps/September/TASS-s8.pdf - Chapter 17. <i>Analyzing community problems and solutions Section 2. Thinking critically Main section Community tool box</i>. (n. d.). https://ctb.ku.edu/en/table-of-contents/analyze/analyze-community-problems-and-solutions/think-critically/main <i>Racial justice</i>. (n.d.). <i>Open Society Foundations</i>. https://www.opensocietyfoundations.org/voices/topics/racial-justice Gilesniam supratimui apie kritinį mąstymą švietime ir kritinio mąstymo poveikį: - Butler, H. A., & Halpern, D. F. (2020). Critical thinking impacts our everyday lives. In <i>Cambridge University Press eBooks</i> (pp. 152–172). https://doi.org/10.1017/9781108684354.008 - Halpern, D. F., & Butler, H. A. (2019). Teaching critical thinking as if our future depends on it, because it does. In <i>Cambridge University Press eBooks</i> (pp. 51–66). https://doi.org/10.1017/9781108235631.004 - Paul, R., & Elder, L. (2021). <i>Critical thinking</i>. Rowman & Littlefield. - Tittle, P. (2011). <i>Critical thinking</i>. In Routledge eBooks. https://doi.org/10.4324/9780203841617 Papildomi ištekliai ir įrankiai: - DePaul Teaching Commons. (2012, November 26). <i>Stephen Brookfield on Creative & Critical Thinking</i> [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=Y8umk4w8kB8 - Elder, L., & Cosgrove, R. (n.d.). <i>Critical societies: Thoughts from the past</i>. www.criticalthinking.org. https://www.criticalthinking.org/pages/critical-societies-thoughts-from-the-past/762 - Hall, O. D. (2012). Countercultural space does not persist: Christiania, and the role of music. <i>Contre-cultures</i>, 9(1). https://doi.org/10.4000/volume.3185	
 Baigiamosios pastabos	Siūloma medžiaga atrinkta siekiant padėti suprasti kritinį mąstymą ir jo įtaką bendruomenės vystymuisi. Siūlome naudoti mūsų atrinktą medžiagą. Tačiau galima naudoti ir kitą panašios prasmės medžiagą. Medžiagą reikėtų parinkti, atsižvelgiant į besimokančiųjų patirtį ir poreikius. Dalį medžiagos galima skirti savarankiškam mokymuisi.	

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
 Mokymo medžiaga	4.1 MODULIS: Pristatymas (skaidrės) 4.1 MODULIS: SUVOKIMO etapas: Tekstas „Op-Ed: Kodėl sienos yra svarbios, o pasaulis be sienų – fantazija“ (doc) 4.1 MODULIS: SUVOKIMO etapas: Tekstas „Po 38 išpuolių prieš meną klimato protestuotojai pateko į didžiųjų naftos kompanijų spąstus – laikas keisti taktiką“ (doc) 4.1 MODULIS: SUVOKIMO etapas: Tekstas „Medeljinas – visuomenės transformacijos saga“ (doc)	

M4.2. KRITINIO MĄSTYMO VERTĖ BENDRUOMENEI: Bendruomenės vertybės

Tikslai

1. Aptarti kritinio mąstymo svarbą bendruomenės gyvenime.
2. Atrasti kritinio mąstymo ugdymo strategijas, skatinančias bendruomenės įsitraukimą.
3. Suteikti praktinių priemonių suaugusiųjų švietėjams, kad jie galėtų padėti besimokantiejiems kritiškai mąstyti sprendžiant bendruomenės iššūkius.

Laukiami rezultatai

Modulio pabaigoje suaugusiųjų švietėjai gebės:

1. Suvokti kritinio mąstymo įtaką, sprendžiant bendruomenės problemas, susijusias su tolerancija, priešprieša, tradicijomis ir naujovėmis.
2. Palengvinti diskusijas, skatinančias besimokančiuosius analizuoti savo ir kitų požiūrį.
3. Taikyti kritinio mąstymo ugdymo metodiką praktinėse bendruomenės situacijose.

Procesas

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
 Sužadinimas	Paprašykite besimokančiųjų pagalvoti, kokios vertybės yra būtinos stipriai, įtraukiai bendruomenei, ir užrašykite jų atsakymus ekrane / lentoje.	Minčių lietus
 Ankstesnių žinių, patirties, intuicijos kvestionavimas	Pakvieskite besimokančiuosius apmąstyti, kurios vertybės jiems artimiausios ir labiausiai atitinka jų bendruomenės viziją.	Refleksijos ratas
 Suvokimas	Suskirstykite besimokančiuosius į mažas komandas po 3–4 žmones. Kiekvienai komandai duokite „Lobio paieškos“ kontrolinį sąrašą, į kurį įtrauktos su bendruomenės vertybėmis ir kritiniu mąstymu susijusios užduotys. Pakvieskite komandas į lobio paiešką apylinkėse / aplinkoje. Po paieškos, sudarykite galimybę besimokantiejiems skelbti savo atradimus <i>Padlet</i> (ar kt.) platformoje, kad visų komandų atsakymai būtų matomi vienoje vietoje ir organizuotai bei efektyviai pristatomi kitiems. Lobio paieškos kontrolinis sąrašas (pavyzdys): • Raskite vietą, kur žmonės susirenka „švęsti“ įvairovės (pvz., kultūros centrus, viešąsias erdves su įvairias kultūras vaizduojančiais / atspindinčiais simboliais, elementais, ženklais ir pan.).	Mokymasis bendradarbiaujant Problemos sprendimas Grupės diskusija

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
	• Raskite ženklą ar vietą, kurioje skatinama pagarba ar įtrauktis (pvz., bendruomenės iškabas, plakatus, ženklus ir pan., skatinančius įtrauktį, visuomenei atviras bažnyčias ir pan.). • Raskite problemų sprendimo, pagalbos ar paramos vietą (pvz., pagalbos ar konsultavimo centrus, informacinius standus apie pagalbos, paramos paslaugas ir pan.). • Raskite objektą, simbolizuojantį pilietinį aktyvumą ar istorinius bendruomenės pasiekimus (pvz., atminimo lentos, paminklai, skulptūros, istoriniai pastatai ir pan.). • Raskite vietą ar simbolį, skirtą švietimui ar asmeniniam tobulėjimui (pvz., viešąją biblioteką, bendruomenės švietimo centrą, informacinį skelbimą ar pan.). • Raskite viešojo meno pavyzdį, kuris skatina apmąstymus ar dialogą (pvz., meno kūrinį su socialine žinute ar pan.). Klausimai refleksijai: • Kaip šios vietos ar simboliai prisideda prie bendruomenės jausmo kūrimo? • Kokios vertybės labiausiai atsispindi / matomos? Kokių vertybių raiškos buvo sunkiau rasti? • Ką galime patobulinti / pakeisti / padaryti, kad mūsų bendruomenėje būtų puoselėjamos visos / įvairios vertybės?	
 Refleksija ir metapažinimas	Pakvieskite besimokančiuosius aptarti, kuo kritinis mąstymas naudingas bendruomenėms: • Skatina pagrįstų sprendimų priėmimą. • Skatina toleranciją ir įtrauktį. • Padeda geriau spręsti problemas. • Mažina priešpriešą, konfliktų ir nesusipratimų skaičių. • Įgalina pilietinį dalyvavimą. • Padeda išsaugoti kultūrinės tradicijas ir naujoves. • Palengvina darbą su bendruomene, ypač susiduriant su opiomis temomis, pavyzdžiui, tolerancijos kitoniškumui, kultūrinių tradicijų klausimais. Pakvieskite besimokančiuosius, porose, sudaryti sąrašą situacijų (scenarijų), kuriose reikia kritiško bendruomenės iššūkių vertinimo (religinių ar kultūrinių švenčių šventimas viešosiose erdvėse, kalbos barjeras tarnybose, tradicinių aprangos taisyklių laikymasis mokyklose ar darbovietėse, tradicinių ir šiuolaikinių tėvystės praktikų derinimas ir pan.). Naudokite provokuojančių klausimų sąrašą, kuris skatintų besimokančiuosius kritiškai apgalvoti savo patirtis: • Ar tolerancija visada naudinga bendruomenei? • Ar priešprieša gali būti bendruomenės augimo ir pažangos ženklas? • Ar tradicijos gali riboti naujoves? • Kaip bendruomenės gali derinti pagarbą tradicijoms ir Naujovių diegimą?	Problemų sprendimas bendradarbiaujant Situacijų (scenarijų) analizė Diskusija su kolega

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
	Koks vaidmuo tenka kritiniam mąstymui sprendžiant, kokias tradicijas išsaugoti? Pasitelkite vaidmenų žaidimą, kurio metu dalyviai nagrinėtų skirtingų bendruomenės narių požiūrį į įtrauktį bei priešpriešą.	
 Sprendimų priėmimas ir veiksmai	Pakvieskite besimokančiuosius išbandyti įrankį <i>Verslo modelio planas</i> (Business Model Canvas), pritaikant jį kritinio mąstymo gebėjimams praktikuotis. Pakvieskite besimokančiuosius įvardyti bendruomenės problemą / iššūkį, susijusį su tolerancija ar tradicijomis, ir pateikti šio iššūkio sprendimo būdus, naudojantis <i>Verslo modelio planas</i> (Business Model Canvas) šablonu.	Veiksmų planas Verslo modelio planas
 Siūloma medžiaga (savarankiškam mokymuisi ir (arba) mokymui(si) grupėje)	Geresniam bendruomenės vertybių suvokimui: - Kodėl bendruomenės vertybės tokios svarbios? (What Makes Community Values So Important?): https://www.socialprosperity.us/values - Kritinio mąstymo fondas (<i>The Foundation of Critical Thinking</i>): https://www.criticalthinking.org/ Kritinio mąstymo ir jo taikymo kūrybiniuose bei problemų sprendimo kontekstuose supratimui: - Gallagher, K. (n.d.). <i>Stop, collaborate, and listen: The importance of critical and creative thinking</i>. Western CEDAR. https://cedar.wvu.edu/s2ss/vol4/iss1/4/ - Jónsdóttir, S. B. (2019). Critical thinking and community engagement through artistic actions. <i>International Journal of Art & Design Education</i>, 38(3), 700–709. https://doi.org/10.1111/jade.12251 - Saiz, C., & Rivas, S. F. (2023). Critical thinking, formation, and change. <i>Journal of Intelligence</i>, 11(12), 219. https://doi.org/10.3390/jintelligence11120219 - Tang, T., Vezzani, V., & Eriksson, V. (2020). Developing critical thinking, collective creativity skills and problem solving through playful design jams. In <i>Thinking skills and creativity</i> (Vol. 37, p. 100696). https://eprints.whiterose.ac.uk/165265/1/Jam_TSC_TT.pdf	
 Baigiamosios pastabos	Siūloma medžiaga atrinkta siekiant padėti suprasti kritinį mąstymą ir jo įtaką bendruomenės vystymuisi. Siūlome naudoti mūsų atrinktą medžiagą. Tačiau galima naudoti ir kitą, panašios prasmės, medžiagą. Medžiagą reikėtų parinkti, atsižvelgiant į besimokančiųjų patirtį ir poreikius. Dalį medžiagos galima skirti savarankiškam mokymuisi.	
 Mokymo medžiaga	4.2 MODULIS: Pristatymas (skaidrės) 4.2 MODULIS: SUVOKIMO etapas: Lobio paieškos kontrolinis sąrašas (doc) 4.2 MODULIS: SPRENDIMŲ PRIĖMIMO IR VEIKSMO etapas: Verslo modelio schema: nemokamai atsisiųsti galima čia: https://www.strategyzer.com/library/the-business-model-canvas	

M5. KRITINIO MĄSTYMO VERTĖ VISUOMENEI: Kultūra ir galia – asmens ir meno kūrinio dialogas (materialiosios kultūros aspektas)

Tikslai

1. Plėsti kultūros, kaip dialogo tarp individo ir meno kūrinio, supratimą.
2. Išmokyti pažvelgti į meno kūrinį iš įvairių perspektyvų, remiantis kritinio mąstymo gebėjimais.
3. Išmokyti išklaudyti skirtingas nuomones ir išreikšti asmeninę nuomonę, pateikiant argumentus.

Laukiami rezultatai

Modulio pabaigoje suaugusiųjų švietėjai:

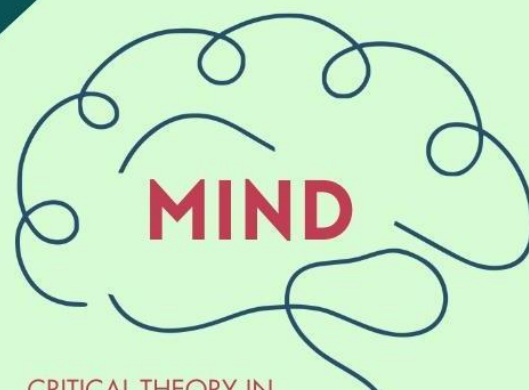
1. Gebės suprasti kultūrą kaip individo ir meno kūrinio dialogą.
2. Gebės užmegzti „dialogą“ su įvairiomis šiuolaikinės kultūros formomis ir išraiškomis.
3. Gebės parodyti toleranciją kitoniškumui ir neaiškumui / nesuprantamumui mene ir kituose žmonėse.

Procesas

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
 Sužadinimas	Pakvieskite besimokančiuosius apžiūrėti meno kūrinius: • Kava – Viskas vardan noro / troškimo / aistros https://kalvecoffee.com/collections/kolekcijas-bundzas/products/in-the-name-of-desire • Kristians Brekte „Dedikacija Džemma’i Skulme“ (<i>Kristians Brekte “Dedication to Džemma Skulme”</i>) https://www.liveriga.com/en/11775-riga-street-art-guide Užduokite klausimus: • Kokias emocijas sukelia šie meno kūriniai? • Kokios mintys kyla į juos žiūrint?	Numatymas
 Ankstesnių žinių, patirties, intuicijos kvestionavimas	Pakvieskite besimokančiuosius pasidalyti mintimis apie meno kūrinį, kuris sukėlė teigiamą atgarsį, ir meno kūrinį, kuris suglumino / sutrikdė / sukėlė sumaištį. Paklauskite jų priežasties – KODĖL: • Kaip manote, kas daro įtaką mūsų meno suvokimui – kai kurie paveikia mus, o kai kurie ne?	Pagalvok, aptark poroje, pasidalyk
 Suvokimas	Sudarykite galimybes besimokantiems giliau panagrinėti <i>kultūros</i> temą, naudojant naują medžiagą. Besimokantieji turi perskaityti tekstą ir atstovauti bei pagrįsti nuomonę pagal paskirtą vaidmenį: Perskaitykite tekstą individualiai, <i>pabraukite sakinio dalis ir</i>	Skaitymas vaidmenimis (pvz., menininkas, tėvų atstovas, bendruomenės atstovas, meno

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
	(ar) raktinius žodžius, kurie paremia arba prieštarauja tam, kad ant mokyklos sienos būtų paveiksle matoma sieninė tapyba. - Vaidmenų grupėje dar kartą peržiūrėkite tekstą, palyginkite pabrauktą informaciją, pagrįskite pasirinkimą, suformuluokite argumentus, kad išreikštumėte vaidmenį atstovaujančios grupės požiūrį. - Pristatykite grupės nuomonę. - Paskatinkite besimokančiuosius keistis mintimis apie paveikslo poveikį, apie tai, ar meno kūrinys yra provokuojantis; kodėl jis kelia tokį aktyvų, kritiniu mąstymu grįstą, nuomonių apsikeitimą.	ekspertas, miesto tarybos atstovas) Grupės diskusija / Debatai
 Refleksija ir metapažinimas	Suteikite besimokančiesiems galimybę apmąstyti ir įvertinti įgytą informaciją apie studijuojamas sąvokas, ir susieti ją su kritiniu mąstymu. Pakvieskite besimokančiuosius balsuoti „kojomis“ – pereiti į pusę / kampą TAIP arba NE.	Diskusija Balsavimas „kojomis“ (asmeninės nuomonės išreiškimas, pereinant į TAIP arba NE pusę)
 Sprendimų priėmimas ir veiksmai	Pakvieskite besimokančiuosius išreikšti tai, ką jie sužinojo, / suprato / išmoko, ir kaip jie tai pritaikys. Pakvieskite juos „paskutiniam žodžiui“, reflektuojant <i>Sutinku, kad ...</i> arba <i>Nesutinku, kad ...</i> : Meno eksperto žodžius: „Deja, žmonės ne visada sugeba suprasti meno kalbą, todėl vietoj dialogo kyla nesusipratimų.“ ARBA Meno istorikės Inga Steimane žodžius „Šiuolaikiniame mene viskas įmanoma, provokacija yra įprastas dalykas.“	Laisvas rašymas „Paskutinis žodis priklauso man“
 Siūloma medžiaga (savarankiškam mokymuisi ir (arba) mokymui(si) grupėje)	Šiuolaikinio meno kaip provokacijos ir jo ribų supratimui: https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/kulturas-rondo/laikmetigas-makslas-darbi-ka-provokacijas-un-to-robezas.a102009/ Vaizdų / meno kūrinių supratimui: https://kalvecoffee.com/lv/collections/makslas-kolekcija/products/in-the-name-of-desire Diskusijos apie meno kūrinį ant mokyklos sienos supratimui: https://sejas.tvnet.lv/7316419/gleznojums-uz-skolas-sienas-izraisa-diskusijas-socialajos-tiklos Bendram sąvokos „kultūra“ supratimui: https://www.uzdevumi.lv/p/kulturologija/10-klase/kulturas-jedziens-7090/re-b2abd061-2d38-4478-9741-f7467de23204	

MIND modelio etapai	Pasiūlymai veiklų / užduočių įgyvendinimui	Strategijos / metodai
 Baigiamosios pastabos	Pasirinkta medžiaga turėtų iliustruoti kritinio mąstymo gebėjimus ir nuostatas. Besimokantieji gali analizuoti šiuolaikinio meno pavyzdžius, kurie laikomi „provokuojančiais“. Pasirinkta medžiaga turėtų paaiškinti / pagilinti / praplėsti / išplėtoti kritinio mąstymo supratimą kultūros ir galios kontekste. Siūlome naudoti mūsų parinktą medžiagą. Tačiau galima naudoti ir kitą, panašios prasmės, medžiagą. Medžiagos sudėtingumas priklauso nuo besimokančiojo profilio. Dalį medžiagos galima skirti savarankiškam mokymuisi.	
 Mokymo medžiaga	5 MODULIS: Pristatymas (skaidrės) 5 MODULIS: SUVOKIMO etapas: Tekstas „Ar šis gatvės meno kūrinys turėtų būti ant mokyklos sienos?“ (doc)	

CRITICAL THEORY IN
ADULT EDUCATION PRACTICE:
EMPOWERMENT FOR CRITICAL ACTIONS

The European Commission's support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents, which reflect the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project number: 2023-1-LT01-KA220-ADU-000153426